

INLEDNING

Stå fasta och var stadigt rotade i Kristus, så att ni tillsammans med alla heliga förmår fatta bredden och längden och höjden och djupet, och lära känna Kristi kärlek som är väldigare än all kunskap, tills hela Guds fullhet uppfyller er.¹

Kyrkan är inte lätt att förstå. Det är inte en förening eller en organisation, den bestäms inte av tillhörighet till ett bestämt folk eller språk eller till en särskild kultur. Dess struktur och liturgi kan variera. Kyrkan är inte något man i protest kan lämna, eller vars väsen man kan påverka genom kampanjer och val.

Man kan invända att just detta kan observeras i vardagen: kyrkan är nationell, det är en organisation med anställda och kontrakt, missnöjda lämnar den och skriver om det i media, lobbygrupper bedriver kampanjer och ställer krav.

Även detta är naturligtvis sant och det är ett av skälen till att kyrkan inte är lätt att förstå. Den är detta och är det samtidigt inte, eller inte enbart, inte väsentligen. Det som räknas och som består ligger på ett annat plan. Hur når man det?

För att rätt förstå kyrkan måste man rätt förstå Gud. Om kyrkan inte är *ummah* eller *sangha* är det därför att den består av människor som tror på Treenigheten. Kristendomen är inte en ”bokens religion” eller en vishetslära, den är liv i gemenskap med Gud som är gemenskap. Därför är ett av nyckelorden till förståelsen av kyrkan *förvandling*.

Förvandling från vad? Om man utgår från att människan är bra som hon är eller på sin höjd behöver lite hjälp att hitta rätt i tillvaron finns det inte rum för någon förvandling och inte heller för någon frälsning i egentlig mening.

Om man kan uppnå gemenskap med det översinnliga var och en på sitt vis, utan större förvandling, blir kyrkan till en förening för likasinnade och frälsningen meningslös.

Detta är inte Bibelns budskap. Guds ljus lyser i ett stort mörker som aktivt försöker släcka det, men inte lyckas (Joh 1:5). Att vara kristen, att vara medlem – en av lemmarna – i kyrkan är att ha valt ljuset och kämpa, främst med sig själv, för att förbli i det. Utan medvetenhet om synden och det inre mörkret, om motståndet och bortvändheten från Gud, kan det inte finnas

¹ Ef 3:18-19

någon verklig förståelse för kyrkan. Att leva i kyrkan är att leva ett nytt liv, ett annorlunda liv.²

Utmaningen Jesus ger oss är enorm: ”var fullkomliga, såsom er himmelske Fader är fullkomlig” (Matt 5:48). I denna utmaning ligger allt. Livet blir till en strävan efter fullkomlighet, och eftersom förebilden är den himmelske Fadern innebär det i detta sammanhang helighet.

Strävan efter helighet tar sig uttryck både i handling (moral) och tanke (andlighet). Kristendomen är en inkarnationslära. Hos den kristne finns det ingen skillnad mellan andlighet och moral, eller mellan lära och verk.³ Felaktiga läror och doktrinära konflikter har ofta sitt ursprung i ett motstånd till praktisk, det vill säga moralisk, förvandling.

Det finns alltid en frestelse till att förändliga budskapet., förlägga det till sinnet och inställningen, i sista hand till intellektuella ställningstaganden som sedan tunnas ut till åsikter och känslor. Men den omvändelse vi är kallade till är inte abstrakt, den är konkret och kan vara smärtsam på ett rent fysiskt sätt. Spikarna drevs in i Jesu kropp, hans offer var till sist absolut konkret. Världen, vår egen kropp, är ett slagfält för helighetens strålgans och mörkret.⁴

De orientaliska vishetslärorerna och de gamla västerländska mysteriereligionerna är starkt individualistiska och inriktade på personlig frälsning eller befrielse. Kristendomen är annorlunda, därför att vi tror på en Gud som är gemenskap. Vi är kallade till att bli ett folk av präster och kungar (1 Pet 2:9), ett heligt folk, en enhet av många.

Redan från Bibelns första kapitel betonas gemenskapen: människan bör inte vara ensam (1 Mos 2:18). När Abraham kallas av Gud får han löftet att bli stamfar till ett stort folk (1 Mos 12:1-2) och detta folk får sin definitiva form genom den avgörande upplevelsen av att ha räddats undan en säker förintelse på ett ofattbart vis (2 Mos 14).

Hela det Gamla testamentet handlar om detta folk och dess förhållande till Gud. Det visar också på ett ständigt fördjupande av begreppen: vad är det att vara präst och kung, vad är det att vara ett utvalt och annorlunda folk?

När Jesus kommer är allt förberett, fast få inser det. Genom hans liv uppfylls många dunkla profetior och Bibelns böcker kommer till liv på ett nytt sätt. Han är den ende och slutgiltige prästen som redan återspeglades i Abraham och Isaks dramatiska scen på berget (1 Mos 22:9-12); han är den sanne kungen som tar på sig sitt folk lidande och bär dess skuld (Jes 52:13-53:12).

² Evdokimov

³ Deseille

⁴ Evdokimov

I honom sker på nytt den omöjliga räddningen undan en säker död – liksom Moses för han sitt folk över till den andra sidan, till livet och det förlovade landet.

Gemenskapen betonas hela tiden. ”Jag kallar er vänner”, säger Jesus till sina lärjungar (Joh 15:15). ”Om någon älskar mig bevarar han mitt ord, och min fader skall älska honom, och vi skall komma till honom och stanna hos honom” (Joh 14:23).

Kyrkan är detta – vänskapen, kärleken, alltid med Kristus i centrum. Ett folk som har befriats, letts in i ett nytt liv som nödvändigtvis är annorlunda än det gamla och där människan inte längre är ensam. Kyrkan är först och främst gemenskap med Gud.

Denna gemenskap är fylld av den Helige Ande som Gud Fadern sänder för att stärka och bevara förbindelsen med Kristus (Joh 14:26). Kyrkans väsen är alltså relation, men relationen är dynamisk. Den är inriktad på omvändelse, överskridande, förvandling.

Det är här som det blir uppenbart att Treenigheten är alltings utgångspunkt och mål. Gud är denna gemenskap sedan före all tid och det glada budskapet är att han genom sitt mångtusenåriga frälsningsverk har bjudit in människan att delta i den – att få evigt liv. Men i denna gemenskap finns bara ljus (1 Joh 1:5). Allt mörker måste drivas ut. Detta är den förvandling till vilken vi är kallade.

Kyrkans liv kan liknas vid folkets ökenvandring till den förlovade landet – vi har inte nått fram ännu och det finns fällor och fiender på vägen. Detta genomsyrar hela livsåskådningen och påverkar synen på samhälle, samliv och auktoritet. Kyrkan är annorlunda, ett alternativt samhälle, fast den aldrig kan ersätta det världsliga samhället. Den är salt, surdeg och ljus (Matt 5:13-14, Luk 13:20, 1 Thess 5:5).

Man kan alltså inte reducera kyrkan till en förening eller en organisation, även om den av praktiska skäl uppvisar liknande drag. Sinnets strukturer rymmer inte kyrkans natur⁵ och den förblir delvis dold för den som står utanför. För dem kan den förefalla vara ett sociologiskt och kulturellt fenomen – det är en aspekt som inte kan förnekas. Men om vi låter evangeliet verka ostört i oss spränger det våra referensramar och förbryllar dem som står utanför.

Kyrkan skall vara en frågeställare, en utmaning. Den skall vara en stad på berget vars ljus syns långt ifrån och tjänar som ögonmärke för många (Matt 5:14-16).

Vad det är att vara enskild kristen och Guds folk är alltså förknippat med hur vi förstår Gud, hans ord och verk. Även detta är något som måste förvandlas.

⁵ Evdokimov

Här liksom i det övriga har vi att göra med konkreta element, låt vara i den intellektuella sfären: begrepp, strukturer, logiska principer och slutsatser.

Det finns i någon mån en konflikt, eller snarare en spänning, mellan sinnets struktur och kyrkans väsen, det vill säga mellan förnuftet och tron. Vårt sinne rör sig med nödvändighet efter vissa grundläggande principer, som till exempel icke-motsägelseprincipen, eller kausaliteten. Det är anpassat till vår fysiska verklighet.

Man kan inte både ha och inte ha ett äpple i handen. Om jag flyttar på en sak förflyttas den. Detta hör till själva grunden för att vi över huvud taget skall kunna fungera i världen och förstå den och varandra.

I det andliga, i den inre världen, är dessa principer inte absoluta. Gemenskapen har en egen logik med andra gränser än den jordiska och materiella. Pascal förstod det väl när han sade att det är hjärtat och inte förnuftet som känner Gud. ”Hjärtat har sina skäl som förnuftet inte känner till” (Tankar, 397).

Själva grunden för den kristna tron är en motsägelse enligt den materiella logiken: Gud är en och tre. Hur kan något vara ett och samtidigt tre? I det materiella är det helt enkelt absurt, en omöjlighet, men hjärtat vet att i gemenskapen är det inte alls omöjligt. På samma vis talar ju Bibeln om äktenskapet: de två skall bli ett (1 Mos 2:24). Många kan vittna om att det är både möjligt och sant, men vem kan omskriva det i logiska termer?

Vi kan förstå detta bara om vi lyssnar till vårt hjärta och förnuftet uppvisar ödmjukhet inför vad det säger. På så vis förvandlas också vår kunskap. Med Treenigheten, personheten och kyrkan förs gemenskapens logik in i människans söndrade värld, den berikar och utmanar dess filosofi, samhälle och etik.

Här belyses också frågan om kyrkans fyra egenskaper: en enda, helig, allmänlig och apostolisk. Ingen av dessa kan förstås enbart utifrån den jordiska logiken. Följer vi den är det lätt att ifrågasätta och smula sönder kyrkans pretentioner.

Enligt gemenskapen logik är det dock inte några pretentioner. Det är Guds gåva till människan i Kristus. Kyrkan är Sonens och den Helige Andes verk och dess enhet och helighet beror inte på oss.⁶ Naturligtvis kan kyrkans strukturer brytas upp och söndras, dess namn kan dras i smutsen, den kan bli hård och uteslutande eller urvattnad och irrelevant, allt efter våra handlingar.

Men kyrkan är hos Gud i Kristus och dess medlemmar är kända av honom. All dess helighet syns inte, all enhet får inte strukturellt uttryck. Även i de

⁶ Lossky

värsta tider av förfall fortsätter Guds kyrka att finnas, som glöd under askan, helig och felfri (Ef 5:27).

Detta är något som de heliga förstår, de som lever med Gud och lyssnar till hjärtat, medan världen skrattar hånfullt som Herodes när de inte får se några häpnadsväckande under och trolleri (Luk 23:8-11).

Kyrkan är förvandlingens och gemenskapens ort, mötesplatsen. I den börjar det eviga livet, i den lyser det oskapade ljuset. Det som är befriande i detta är att vi har en stor och viktig uppgift, men allt hänger inte på oss. Vi gör vad vi kan, efter den förmåga vi har fått, men i sista hand är det Gud som bär sin kyrka, som leder sitt folk, och som frälser.

Det är detta som leder till lovsång, till glädje och fest. När kyrkan är sig själv bubblar den av glädje, den stilla, starka glädje som ingen kan ta ifrån oss (Joh 16:20) och som är det starkaste av vittnesbörd (Joh 13:35).

Johannes Sandgren

Aktuella artiklar:

Placide Deseille, *Kyrkan, pånyttfödelsens ort*

Vladimir Lossky, *Om kyrkans tredje egenskap*

Paul Evdokimov, *Budskap till kyrkorna*

Pierre-Yves Emery, *Psaltaren, kyrkans bön*